

ในแวดวงคนสหกรณ์
คนสหกรณ์

สหกรณ์...

นวัตกรรมความคิดที่งดงาม

ข้ามศตวรรษ

เคยถูกตลกกว่าเป็น
พวกยูโทเปียหรือนักสร้างฝัน
แต่ท้ายที่สุดคนในสังคมก็ได้
ขนานนามให้เขาเป็น
“บิดาแห่งการสหกรณ์”

เกริ่นนำ

ทุกครั้งที่ได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมเยือน
วิทยาลัยสหกรณ์ ที่เมืองแมนเชสเตอร์
ฉันจะต้องขอโอกาสเข้าไปในอาคาร
หรือรู้จักกันดีว่าเป็นห้องสมุดที่เก็บ
เอกสารทางประวัติศาสตร์ของสหกรณ์

การได้มีโอกาสเห็นตัวอักษรที่โรเบิร์ต
โอเวน เขียนถึงคนใกล้ชิด (ภรรยา) เล่า
ความคิดของเขาเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์
ซึ่งมุ่งไปที่การคิดค้นวิธีการที่จะนำไป
ใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน และ

การมีชีวิตที่ดีของปัจเจกบุคคล และ
แม้ว่าเราจะได้ลองถูกลองผิดกับ
ไอเดีย หรือจินตนาการที่เป็นความคิดที่
ดีงาม ซึ่งบางครั้งก็ไม่ประสบผลสำเร็จ
ดังที่คาดหวังจนเคยถูกตลกกว่าเป็น
พวกยูโทเปียหรือนักสร้างฝันแต่ท้าย
ที่สุดคนในสังคมก็ได้ขนานนามให้เขา
เป็น “บิดาแห่งการสหกรณ์” แม้ว่าจะ
เป็นช่วงที่เขาไม่ได้มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม

ในปัจจุบันสังคมประชาธิปไตย
และองค์การระหว่างประเทศมากมาย
ที่เชื่อมั่นว่าการสหกรณ์เป็นกลไก
สำคัญที่รัฐบาลทุกประเทศควรให้ความ
สำคัญและใช้สหกรณ์เป็นกลไกในการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกภาค
ส่วนเศรษฐกิจ ในที่นี้จึงจะขอกล่าวถึง
สหกรณ์ในมิติของนวัตกรรมความคิด
ที่งดงามข้ามศตวรรษมามอบแด่ท่าน
ผู้อ่าน

วิทยาลัยสหกรณ์ เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ

ห้องสมุดเก็บเอกสารประวัติศาสตร์ของสหกรณ์

องค์การธุรกิจที่ประชาชน เป็นเจ้าของ

ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์ในประเด็นของ “องค์การธุรกิจที่ประชาชนเป็นเจ้าของ” นั้น โดยส่วนตัวคิดว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องหันมาทำความเข้าใจกันอย่างแท้จริง เพราะมีเช่นนั้นยิ่งมีสหกรณ์เกิดขึ้นมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความห่างไกลจากความคิดของ โรเบิร์ต โอเวนมากขึ้นเท่านั้น ที่กล่าวอย่างนี้เพราะหากเราได้มีโอกาสเห็นตัวอักษรของเขาที่สะท้อน ความคิดที่งดงามเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์ว่า “สหกรณ์ คือการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก” เขากล่าวถึง “การออม” “การประหยัด” “การพึ่งพาและร่วมมือกัน” โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดพลังจากการร่วมมือกันของปัจเจกบุคคลเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในปัจจุบันหากจำแนกอย่างหลวมๆ เราอาจเห็นความแตกต่างขององค์การธุรกิจที่เป็นเอกชน สหกรณ์ และรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์การธุรกิจเอกชนย่อมมีเป้าหมายอยู่ที่ “กำไร” รัฐวิสาหกิจย่อมมีเป้าหมายอยู่ที่บริการที่มีต่อสาธารณชนโดยรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และสหกรณ์มีเป้าหมายไปที่บริการเพื่อ

สนองความต้องการของมวลสมาชิก และชุมชนมากกว่าการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแสวงหากำไรหากแต่เมื่อ “สหกรณ์” ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง อีกทั้งรัฐบาลในหลายประเทศก็หยิบยกเอา “สหกรณ์” ไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น เมื่อเวลาผ่านไปภาพลักษณ์ของสหกรณ์ก็ดูเหมือนจะแตกต่างกันไปจากเดิม ดังที่ ศาสตราจารย์สเฟียร์ จากมหาวิทยาลัยสิงคโปร์ ได้เคยทำวิจัยและกล่าวถึงสหกรณ์ในรูปแบบที่เป็น “สหกรณ์ลูกผสม” ซึ่งเป็นผลจากการผสมผสานหลักวิธีการดำเนินงานของเอกชนมาใช้ในสหกรณ์ โดยมีเหตุผลความจำเป็นที่กล่าวอ้างถึงการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ในบริบทของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่แข่งขันในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ในหลายประเทศประชาชนที่เป็นสมาชิกจึงไม่รู้สึกแตกต่างระหว่างการเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ เพราะสหกรณ์มีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ไม่แตกต่างจากองค์การธุรกิจที่มองว่าลูกค้าคือพระเจ้า!

ตัวแบบสหกรณ์ : รอซเดล โมเดล

ตัวแบบสหกรณ์ที่คนทั่วโลกรู้จักกันดีในนามของ ร้านสหกรณ์รอซเดล ได้สร้างสรรค์โมเดลต้นแบบที่มีหลักการ

เปิดรับสมาชิกโดยทั่วไป การควบคุมแบบประชาธิปไตย การจ่ายเงินเฉลี่ยคืนตามสัดส่วนของการอุดหนุนบริการของสมาชิก การจำกัดอัตราผลตอบแทนต่อหุ้น การเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา การค้าด้วยเงินสดและการให้การศึกษาอบรม ซึ่งหลักการดังกล่าวได้กลายมาเป็น หลักการสหกรณ์สากลที่ยึดถือปฏิบัติข้ามศตวรรษมาจนถึงปัจจุบัน และแม้ว่าในหลายทศวรรษที่ผ่านมาจะมีการผ่อนคลายนในเรื่องแนวปฏิบัติไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม ผลพวงของวิกฤติเศรษฐกิจจนเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางไปทั่วโลกทำให้คนหันมา

โรเบิร์ต โอเวน บิดาแห่งการสหกรณ์

ร้านสหกรณ์รอสเทล

สนใจ “ตัวแบบสหกรณ์” ในฐานะที่เป็นองค์การธุรกิจของประชาชนมากขึ้น มีการประกาศปีสากลแห่งการสหกรณ์โดยสมัชชาสหประชาชาติและภาคีพันธมิตรทั่วโลก ในส่วนของสหราชอาณาจักรที่เป็นถิ่นกำเนิดของสหกรณ์ก็มีการปฏิรูปขบวนการสหกรณ์ครั้งใหญ่ภายใต้สโลแกน “สหกรณ์ดีสำหรับทุกคน : Co-operatives Good For Everyone” ซึ่งเป็นสิ่งย้ำเตือนให้เห็นโมเดลความคิดที่สวยงามข้ามศตวรรษได้เป็นอย่างดี

สหกรณ์และองค์กรความร่วมมือ : ใ้ใช้หรือไมใ้ใช้สหกรณ์

ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าผลพวงจากการที่รัฐนำ “สหกรณ์” ไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น มาตรการที่จำเป็นก็คือการตรากฎหมายเพื่อรองรับความเป็นนิติบุคคลของสหกรณ์ โดยมีเจตนาเพื่อส่งเสริมสหกรณ์ สถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดเป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์และสหกรณ์ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ในประเทศไทยก็เกิดเหตุการณ์เช่นเดียวกันกับหลาย ๆ ประเทศ และมีคำถามติดตามาเสมอว่า แล้วใครที่ใ้และไม่ใ้ใช้สหกรณ์ ข้อเท็จจริงก็คือในบางสถานการณ์สหกรณ์ที่มีได้จดทะเบียน (สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์เรียกว่าสหกรณ์ภาคประชาชน) มีความเป็นสหกรณ์มากกว่าสหกรณ์ที่ไม่ได้จดทะเบียน ทั้งนี้เพราะ มีบริบทในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสหกรณ์ที่แสดงให้เห็นความเป็นองค์การพึ่งพาตนเองและการนำประโยชน์สู่สมาชิกมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน สหกรณ์ที่ไม่ได้จดทะเบียนก็ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากรัฐจึงจะต้องปฏิบัติตามนโยบายรัฐมากกว่านโยบายที่มาจากสมาชิก (ในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี)

หากพิจารณาให้ดีเราจะเห็นได้ว่าสหกรณ์และกลุ่มองค์กรที่ดำเนินงานบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกันนั้นก็เปรียบเสมือนด้าน 2 ด้านของเหรียญเดียวกันนั่นเอง กล่าวคือทั้ง 2 ต่างก็ยึดหลัก “การพึ่งพาและร่วมมือกัน” แต่อาจแตกต่างกันตรงการก่อเกิดที่มีกฎหมายที่แตกต่างกันมารองรับ ดังนั้นในบางประเทศจึงมีชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เครดิตยูเนียน กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

คุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของสหกรณ์

คุณลักษณะที่ชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ของสหกรณ์ มี 5 ประการ ดังนี้

- องค์การธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายในทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กัน
- ควบคุมตามหลักประชาธิปไตย ในฐานะองค์กรของสมาชิก โดยสมาชิก เพื่อสมาชิก
- ยึดมั่นในการพึ่งพาและร่วมมือกัน
- มีแนวทางในการให้บริการแก่มวลสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน
- มีแนวนโยบายที่มีคุณธรรมและเที่ยงธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นสิ่งที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารางวัลสหกรณ์ที่มีคุณค่าแห่งปี เพื่อเป็นการรำลึกถึง **นวัตกรรมความคิดที่งดงามข้ามศตวรรษ** และเป็นตัวแบบของสหกรณ์ที่น่าไปเป็นแบบอย่างที่ดีในขบวนการสหกรณ์สืบไป